

Tartu Ülikool

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Eesti ja üldkeeleteaduse instituut

Eesti keele osakond

Sandra Eiche

Iduettevõtlusega seotud sõnavara leksikaal-semantiline analüüs

Bakalaureusetöö

Juhendaja Heili Orav, Ph.D.

Tartu 2018

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetilised alused.....	5
1.1. Uudissõnad	5
1.1.1. Liitsõnad.....	7
1.1.2. Tuletised	8
1.1.3. Pärislaenud	8
1.1.4. Uudistähendused	8
1.1.5. Tehissõnad	9
1.1.6. Teised uudiskeelendite moodustamise viisid.....	9
1.2. Eesti Wordnet	10
1.3. Leksikaalsed suhted.....	10
1.3.1. Hüponüümia.....	11
1.3.2. Meronüümia	11
1.3.3. Vastandus ehk opositsioon.....	12
1.3.4. Sünonüümia	12
1.3.5. Rollisuhe	12
1.3.6. Hägussuhe	12
2. Valim ja analüüsimeetodid.....	14
2.1. Valim	14
2.2. Meetod.....	15
3. Idufirma, iduettevõtlus, iduettevõtja, üksisarvik.....	17
4. Ettevõtlusinkubaator, inkubatsioon, inkubant.....	22
5. Ärikiirendi, kiirendiprogramm.....	27
6. Äriingel, ingelinvesteering.....	30
Kokkuvõte.....	33
Kasutatud allikad.....	35
The lexical-semantic analysis of words related to start-up entrepreneurship. Summary	38

Sissejuhatus

Viimastel aastatel on meedias väga palju kõneainet pakkunud idufirmad. Sageli on korraldatud iduettevõtluksle pühendatud koolitusi ja isegi festivale. Siinse bakalaureusetöö eesmärk on uurida mõningaid eesti keeles käibele tulnud idufirmadega seotud neologisme ning määrata neile semantilised suhted. Eesmärgi täitmiseks on vaja esmalt selgitada välja uue sõna tähendus ja seejärel leida, milliseid tähendussuhteid (hüperonüümia, meronüümia, sünonüümia jne) vaatlusalused mõisted omavad. Samuti vaadeldakse käsitletavat sõnavara uudissõnade moodustamise seisukohalt, et saada aimu, mil moel on erinevad iduettevõtluksle terminid eesti keelde tulnud.

Iduettevõtluksle sõnavara on praegu aktuaalne, kuna paljud iduettevõtluksle seotud terminid, mis näiteks ajaleheartiklites võivad ette tulla, on päris uued ja „Eesti Õigekeelsussõnaraamat“ (edaspidi: ÕS) ega „Eesti keele seletav sõnaraamat“ (EKSS) neid veel ei sisalda. Sõnade taga olevatest mõistetest aru saamiseks on oluline teada ka, millised teised sõnad ja mõisted nendega seotud on. Töös on semantilised suhted esitatud Eesti Wordneti (lähemalt ptk 1.2) eeskujul. Uudissõnade moodustusviise analüüsid on peamiselt toetunud Maire Raadiku (2017) neologisme käsitlevale teosele „Uudissõnu uue aastatuhande algusest“.

Siinse bakalaureusetöö analüüsimaterjaliks on iduettevõtluksle seotud nimisõnad, mis on esinenud ajakirjanduses või Raadiku (2017) uudissõnastikus. Samuti on vaadeldud nende sünonüümia ja nendega samasse tähendusvälja kuuluvaid sõnu, mida sõnastikus ei olnud. Mõistete analüüsimiseks on vaadeldud sõnade esinemist peamiselt ÕSis ja Eesti Wordnetis. Neist puuduvaid mõisteid on püütud selgitada ja neile suhteid leida erinevate idufirmasid käsitlevate artiklite ja teadustööde põhjal. Sõnade kasutamist ja nende esinemissagedust on Sketch Engine'i¹ abil uuritud eesti keele ühendkorpuses 2017². Analüüsiosa sisaldab mõiste selgitust, sellele vastavate terminite moodustamise uurimist ning viimase osana semantilisi suhteid.

---

¹ Sketch Engine'i koduleht: <https://www.sketchengine.eu/>

²Eesti keele ühendkorpus on leitav aadressil <https://metashare.ut.ee/repository/browse/estonian-national-corporus-2017/b616ceda30ce11e8a6e4005056b40024880158b577154c01bd3d3fcfc9b762b3/>

Töö koosneb kuuest peatükist. Neist esimene on jaotatud omakorda kolmeks alapeatükiks, millest esimene keskendub uudissõna ja selle moodustusviiside seletamisele, teine Eesti Wordnetile ning kolmas Eesti Wordnetis esinevatele semantilistele suhetele. Teine peatükk tutvustab täpsemalt töö valimit ning meetodeid, mille abil seda analüüsitud on. Neli ülejäänud peatükki sisaldavad töö analüüsiosa, sealhulgas sõnadele määratud semantilisi suhteid. Iga sisupeatükk käsitleb sõna tüve või tähenduse poolest lähedalt seotud mõistete tervikut, et oleks lihtsam jälgida sõnade moodustust ning omavahelisi suhteid.

1. Teoreetilised alused

Selle peatüki eesmärk on anda teoreetiline ülevaade uudissõnadest ja leksikaalsetest suhetest. Kolmest alapeatükist esimene käsitleb uudissõna definitsiooni ja tutvustab uudissõnade teemal varem tehtud uurimusi ning nende lähtekohti. Kõige rohkem vaadeldakse aga seda, mil moel võivad neologismid meie keelde tekkida (nt tuletiste ja tähenduslaenudena). Uudissõnade teooria peamisteks alusteks on Maire Raadiku teos „Uudissõnu uue aastatuhande algusest“ (2017) ning Anu-Reet Hausenbergi artikkel „Kuhu lähed, eesti keel? Sõnavara muutumine jätkub“ (2009).

Teine alapeatükk tutvustab lühidalt Eesti Wordnetti, selle olemust ja sisu. Wordneti alapeatükk põhineb Heili Orava, Sirli Zuppingu ja Kadri Vare artiklil „Leksikosemantiliste suhete hägusus Eesti Wordnetis“ (2014) ning Heili Orava, Kadri Kerner ja Sirli Parmu artiklil „Eesti Wordnet'i hetkeseisust“ (2011).

Kolmas alapeatükk käsitleb peamisi mõistete vahel olevaid süntagmaatilisi ja paradigmaatilisi leksikaalseid suhteid Renate Pajusalu (2009) õpiku „Sõna ja tähendus“ põhjal. Ka kolmandas alapeatükis on oluline allikas artikkel „Leksikosemantiliste suhete hägusus“, kuna sellele tuginedes on käsitatud leksikaalsete suhetena ka rollisuhteid ja hägussuhteid, mis on Eesti Wordnetile iseloomulikud sageli esinevad suhted.

1.1. Uudissõnad

„Eesti keele käsiraamatus“ on neologism ehk uudiskeelend defineeritud suhteliselt hiljuti käibele tulnud või alles soovitatava keelendina, kusjuures neologismiks peetakse ka tuntud keelendi kasutamist uues tähenduses. Uudissõna on ühesõnaline neologism. (EKK 1997) Reet Kasik (2015) on välja toonud, et uudissõnad tekivad keelde spontaanselt teksti luues või leksikaalse lünga täitmiseks. Spontaanselt luuakse sõnu tavaliselt kasutusvajadusest või soovist mõtet kompaktsemalt edasi anda. Sellised sõnad on mõistetavad konkreetses lauses ja seda ümbritsevas kontekstis. Leksikaalse lünga täitmise ehk uuele mõistele termini väljamõtlemisega tegelevad sageli terminoloogid, aga korraldatakse ka sõnavõistlusi. Uute mõistete tähistamiseks laenatakse sõnu võõrkeelest või luuakse ise uusi sõnu keele reegleid järgides. (Kasik 2015: 27)

Keelde tekkivad ja loodavad uued sõnad peegeldavad seda, missugused eluvaldkonnad on parasjagu ühiskonnas kiiresti arenevad või suure tähelepanu all. Samuti näitavad neologismid keele elujõulisust ehk kas keel jõuab produtseerida nii palju uusi sõnu, kui neid uute mõistete jaoks vaja on. (Raadik 2017: 9) Anu-Reet Hausenberg (2009: 249) on kirjutanud, et keelemuutuste rohkus sõltub palju ühiskonna stabiilsusest: keeles on muutusi vähem perioodil, kui neid on vähem ka ühiskonnas. Samas tekitavad kiire arengu perioodidega kaasnevad muutused keeles ja selle sõnavaras sageli arutelusid, kas uuendused on üldse vajalikud. Uudissõnade kinnistumisel on väga oluline osa ajakirjandusel, kuna seal levivad sõnad muutuvad tavalisteks, levivad üldkeelde ning jõuavad lõpuks sõnaraamatutesse (Hausenberg 2009: 256). Praegu võiks lisaks ajakirjandusele tähtsaks pidada ka sotsiaalmeediat, mis lisaks uute keelendite vahendamisele annab sageli ainet uute mõistete tekkeks.

Uudissõnu on võimalik käsitleda mitut moodi. Näiteks võib üldisemalt vaadelda ja koguda hiljuti kasutusele võetud neologisme, aga ka uurida nende tekkelugusid või moodustusviise. 1985. aastal ilmus Tiiu Ereli, Rein Kulli ja Henno Meriste (1985) koostatud sõnastik „Uudis- ja unarsõnu“, kus on põhjalikult kirjeldatud paljude tollaegsete uudissõnade päritolu ning lisaks erineval ajal eesti keelde loodud sõnu, mis kunagi ei juurdunud. Ereli jt sõnastik on siiski üsna vana ning sealseid sõnu ei saa enam neologismideks pidada. Ajakohasem on Maire Raadiku (2017) koostatud sõnastik „Uudissõnu uue aastatuhande algusest“, mis sisaldab ka kirjeldusi uute sõnade tekkimisest, ülevaateid sõnavõistlustest alates 2002. aastast ning mõne uudissõna pikemaid selgitusi ja tekkelugusid. Sõnavara täienemise viise on käsitlenud ka Anu-Reet Hausenberg (2009) artiklis „Kuhu lähed, eesti keel? Sõnavara muutumine jätkub“, arutledes muu hulgas selle üle, kas ja millised uudissõnad on üldse vajalikud ning millised neist jäävad keelde püsima.

Üliõpilastöödest on Hannelore Markson (2013) vaadelnud soome keelest pärinevaid uudiskeelendeid, mida on kasutanud Soomes elavad eestlased internetifoorumites. Inglise keelest tulnud uusi laensõnu ja -tähendusi on õigus- ja haldustekstide põhjal oma magistritöös uurinud Kertu Kirjasto (2015) ja taimetoitlusega seotud sõnavara on Eesti Wordneti eeskujul järgides uurinud Eva-Maria Pukk (2016).

Neologisme on uuritud ka Wordneti täiendamiseks. Artiklis „The Colloquial WordNet: Extending Princeton WordNet with Neologisms“ on kirjutatud neologismide ja slängi lisamisest Princetoni Wordnetti korpusstatistikat ja Urban Dictionaryt kasutades. Poolstatistiliselt leitud uudissõnadest valiti välja tesaurusesse sobivad ning lisati neile semantilised suhted. Lisaks neologismide leidmisele uuriti nende moodustusviise ning tehti kindlaks, kui sageli on eri moodustusviise kasutatud. (McCrae jt 2017: 195, 198)

Siinne töö vaatleb neologismide seisukohalt peaaesjalikult seda, kuidas on iduettevõtlusega seotud uudissõnu moodustatud, mistõttu on eespool nimetatud töödest olulisimad Hausenbergi (2009) ja Raadiku (2017) käsitlused. Hausenberg on eesti keele uuema sõnavara moodustamise vahendid jaganud kolmeks: leksikaalne, morfoloogiline ja semantiline. Esimese moodustusviisi hulka kuuluvad sõnade laenamine ja uute tüvede moodustamine. Morfoloogilisteks sõnamoodustuse vahenditeks on tuletamine ning liitmine. Semantiline moodustusviis kujutab endast olemasolevate sõnade tähenduse muutumist. (Hausenberg 2009: 251) Ka Raadik (2017: 12–29) on raamatus „Uudissõnu uue aastatuhande algusest“ kirjeldanud samu uute sõnade loomise viise, kuid lisanud neile ka pärisnimedest ja suurtähtlühenditest tuletatud sõnad, lühenenud sõnad ning laenlühendiga liitsõnad. Viimaseid moodustusviise kasutatakse aga harvem. Järgmised alapeatükid võtavad lühidalt kokku erinevaid uudiskeelendite saamise võimalusi.

1.1.1. Liitsõnad

Liitmine on peamine ja väga sage uute sõnade moodustamise viis, kuna liitmisprotsess on eesti keeles lihtne. Kui liitsõna moodustavad sõnaosad on tuttavad ning nendest tekkiv tähendus üheselt mõistatav, seisneb sõna uudsus vaid tähistatavas. (Hausenberg 2009: 253) Suurem osa uutest liitsõnadest on liitnimisõnad, mida moodustatakse põhisõnale nimetavas või omastavas käändes täiendsõna lisades, nt *ruutkood* ja *topsikohv*. Harvem esineb mõnes teises käändes täiendit, nt sõnas *õuesõpe*. Sõnadest, mis on *ne-* või *s-* lõpulised, moodustatakse *s-*tüveline täiend, nt *külaliskorter*, *liiklusraev*. Liitomadussõnu moodustatakse tavaliselt omadussõnale nimisõna liites, nt *tõejärgne*. Liitverbide puhul liidetakse tegusõnale määrsõna, nagu sõnas *kaasrahastama*, või käändsõna nimetavas vormis, nt *sihtfinantseerima*. Paljud liitsõnalised neologismid on tegelikult tõlked

võõrkeeltest, enamasti inglise keelest, nt *angel investor* 'ingelinvestor'. (Raadik 2017: 12–15)

1.1.2. Tuletised

Tuletamise abil moodustatud uudissõnadest on suurem osa verbituletised, mida on tehtud nii omasõnadest (*survestama*), võõrsõnadest (*blogima*), pärisnimedest (*guugeldama*) kui ka lühenditest (*OÜ-tama*). Tuletise tüvisõnaks võivad veel olla laenud, liitsõnad ja sõnaühendid. (Raadik 2017: 16; Hausenberg 2009: 254) Omaliidetest on kasutatud näiteks liiteid *-ta-*, *-da-*, *-sta-*, *-stu-*, *-nda-*, *-tse-*, *-le-*. Samuti on keelde lisandunud võõrtüvelisi *eeri-* ja *eeru-*verbe. Uute nimisõnade moodustamisel on kasutatud liiteid, mis märgivad isikut või asja, nt *-kas*, *-ik*, *-r*. Selliselt moodustatud on sõnad, nagu *läpakas*, *teavik* ja *luger*. (Raadik 2017: 16–18) Sageli on omatüvest moodustatud tuletised argikeelsed, nt *ärikas*. (Hausenberg 2009: 254). Tuletamine on olnud populaarne moodustusviis sõnavõistlustel, mida on korraldatud 2000. aastast, ning üsna paljud sel moel loodud sõnad on praguseks ka edukalt kasutusele võetud (Raadik 2017: 18, 165).

1.1.3. Pärislaenud

Pärislaenud ehk uued laensõnad on teisest keelest oma keelde tulnud ja muganenud keelendid (Hausenberg 2009: 251). Viimasel ajal on sõnu eesti keelde tulnud enamasti inglise ja soome keelest, nt *äpp* < *app* (ingl. k), *reka* < *rekka* (soome k). Osad uutest laensõnadest on mugandatud, ent on ka neid, mis on keelde üle võetud esialgsel kujul, nt *vegan*. (Raadik 2017: 19) Sõna laenamisel peetakse eelkõige silmas sõna ühte tähendusnüansi või kasutusala, mistõttu on laensõna tähendus tavaliselt kitsam, kui see on lähtekeeles. Kui sama mõiste jaoks on varem olemas olnud omasõna, võivad keelekasutajad laenu eelistada spetsiifilisuse ja ajakohasuse tõttu. (Hausenberg 2009: 251–252).

1.1.4. Uudistähendused

Uudistähendused, Hausenbergi (2009) käsitluses tähendusmuutused, kujutavad endast keeles olemas olnud sõnale tekkinud uusi tähendusi. Enamasti jääb kasutusse ka sõna varasem tähendus. Uudistähendusi on kasutatud muu hulgas terminiloomes, nt sõna *florist* esialgne tähendus on olnud 'taimestikuteadlane', ent tähistab nüüd ka 'lilleseadjat'.

Uudistähendused on tihti tähenduslaenuid ehk teises keeles tekkinud uus tähendus on üle kantud ka sama sõna omakeelsele vastele. Näiteks *säutsuma* uus tähendus 'Twitteris lühisõnumeid postitama' on üle võetud inglise keele sõna *tweet* muutumise järgi. Sageli antakse uusi tähendusi olemasolevatele võõrsõnadele, kusjuures tihti pole sellele sõnale üle kantav mõiste uus, vaid varem tuttav ja teise sõnaga väljendatav. See on keeruline olukord, kuna võib juhtuda, et vanemad inimesed teavad võõrsõna vanemat tähendust, nooremad aga uuemat (enamasti inglise keele mõjul kujunenud) tähendust. Näiteks kasutatakse sõna *simuleerima* nüüd üha rohkem tähenduses 'imiteerima', ehkki esialgu on selle tähendus olnud 'teesklema'. (Raadik 2017: 22–25)

1.1.5. Tehissõnad

Tehissõnad moodustavad uudissõnadest väga väikese hulga, kuna enamasti eelistatakse loomulikumaid moodustusviise. Tehissõnu on sageli loodud sõnavõistluste tarbeks. Viimasel ajal on eesti keeles kasutusele võetud vaid kohversõnu ehk aluskeelendi tükkidest moodustatud sõnu, nagu *mupo* 'munitsipaalpolitsei' ja *masu* 'majandussurutis'. Tehissõnu võib ka laenata, nt *vegan* 'täistaimetoitlane', mis on inglise keelde tulnud kohversõna sõnast *vegetarian*. (Raadik 2017: 25–26)

1.1.6. Teised uudiskeelendite moodustamise viisid

Pärisnimedest on uuskeelendeid tekkinud kahte moodi. Esimesed on sõnaühendid, mis koosnevad pärisnimest ja üldnimest, nt *Pavlova tort*. Kui aga pärisnimi on kirjapildilt võõrsõnaks sobiv, võib neologism koosneda ka ainult nimest, nt *pavlova*. (Raadik 2017: 26)

Uued sõnad tekivad ka olemasolevate lühenemisel, nii on keelde tulnud sõnad *dokk* < *dokumentaalne* ja *komm* < *kommentaar*. Esialgu argikeelsed lühenenud sõnad on tihti ajapikku kirjakeelde juurdunud. (Raadik 2017: 27)

Mõned uudissõnad on tekkinud suurtähtlühendist, mida on hakatud kirjutama väiketähtedega ning mida käsitatakse sõnana, nt *ufo* < UFO ja häälde *leed* < LED (Raadik 2017: 28).

Laenlühendiga liitsõna on keelend, mille puhul täiendosa on inglise keelest üle võetud, ent eestipäraselt häälduv lühend. Kõige rohkem on sel moel moodustatud *e*-sõnu, nagu *e-hääletus* ja *e-luger*. Samamoodi on moodustatud ka *m*-sõnu, nt *m-makse*, ja *3D*-sõnu, nt *3D-film*. (Raadik 2017: 29)

1.2. Eesti Wordnet

Eesti Wordnet (edaspidi ka: EstWN) on leksikosemantiline andmebaas, mille loomist alustati Tartu Ülikoolis 1995. aastal. Selle koostamisel on järgitud Princetoni WordNeti põhimõtteid. Wordneti põhiüksusteks on sünohulgad, mis on üksteisega ühendatud fikseeritud semantiliste suhete kaudu. Üks sünohulk koosneb sünonüümsetest sõnadest, mis väljendavad üht ja sama mõistet. Semantilised suhted sünohulkade vahel aitavad sõnade tähendusi paremini mõista. (Orav jt 2011: 96–97) Tesauruse kõige sagedamini määratavad suhted on sünonüümia, hüperonüümia, rollisuhted, meronüümia ja hägussuhted. Kokku on semantiliste suhete tüüpe Wordnetis 51 (Orav jt 2014: 171, 177). EstWN sisaldab 2018. aasta seisuga rohkem kui 86200 mõistet ja neil on kokku enam kui 239 000 semantilist suhet³.

Andmebaasi on koostatud ja täiendatud peasjalikult käsitsi, ent proovitud on ka automaatset lähenemist näiteks *mine*-tegevusnimede ning *ja*-tegijanimede lisamisel. Eesti Wordnetis on juba olemas üldkeeles kasutatavad sõnad, mistõttu täiendatakse seda praegu erinevate valdkondade sõnavara uurides. Sel põhjusel on andmebaasis ka palju erialaspetsiifilisi mõisteid. (Orav jt 2014: 174)

Sõnaliikidest on Eesti Wordnetis esindatud adjektiivid, substantiivid, verbid ja adverbid. Kuna semantiliste suhete määramine sõltub sageli koostaja tõlgendusest, on andmebaasi süsteemsuse tagamiseks semantilisi suhteid kasulik kontrollida testlausega. (Orav jt 2014: 172–173)

1.3. Leksikaalsed suhted

Lekseemide tähendused on teiste lekseemide tähendustega seotud leksikaalsete suhete kaudu. Lekseemidel on sageli mitu erinevat tähendust ja eri tähendustel võivad olla

---

³ Riiklik programm „Eesti keeletehnoloogia 2018-2027“: <https://www.keeletehnoloogia.ee/et/ekt-projektid/eesti-wordneti-taiendamine> (16.05.2018)

erinevad suhted (Pajusalu 2009: 134). Leksikaalseid suhteid saab jagada paradigmaatilisteks ja süntagmaatilisteks. Paradigmaatilised suhted on näiteks hüponüümia, meronüümia, sünonüümia ja vastandus. Süntagmaatilised suhted on näiteks kollokatsioonid ja idioomid. Vastupidiselt süntagmaatilistele suhetele, pole paradigmaatilised suhted kõnes nähtaval. (Pajusalu 2009: 131) Üldiselt võib paradigmaatilised suhted omakorda liigitada hierarhilisteks (hüponüümia ja meronüümia) ja tasandilisteks (vastandus, proportsioonisarjad, sünonüümia).

1.3.1. Hüponüümia

Hüponüümia on hierarhiline liigisuhe, mille puhul kahe tähenduse korral on üks üldisem, sisaldades endas madalamat tähendust. Kõrgemat tähendust nimetatakse hüperonüümiks ning madalamat hüponüümiks. Ühel tähendusel võib olla palju hüponüüme. Hüponüümiat iseloomustab hästi eluslooduse taksonoomia, näiteks *loom* hüponüümid võiksid olla *koduloom*, *metsloom* ja *väikeloom*, millele võib omakorda madalamaid mõisteid leida. Sageli on lauses võimalik mõiste tema hüperonüümiga asendada, kuid see pole alati loomulik. Hüponüümiasuhte kindlakstegemiseks saab nimisõnade puhul kasutada kontroll-lauset *Y on X-i liik, sort, tõug* ja verbide puhul *Y on viis teha X-i*. (Pajusalu 2009: 136–138)

1.3.2. Meronüümia

Meronüümia on leksikaalne hierarhiasuhe, mis iseloomustab osa ja terviku vahekorda. Meronüümia puhul on iga alumise sõlme mõiste enda suhtes kõrgema tähenduse osa. Alumist tähendust nimetatakse kõrgema suhtes meronüümiks ning kõrgem mõiste on madalama mõiste holonüüm. Osal on terviku suhtes tavaliselt mingisugune funktsioon, näiteks *mootor* on *sõiduki* osa, mis paneb sõiduki liikuma. Meronüümiat saab kontrollida lausete *Y on X-i osa* ja *X-il on Y* abil. Kui kontroll-laused ei ole loomulikud, võib tegu olla ka meronüümiasarnase suhtega. Mõningaid juhtumeid, mille puhul kontroll-laused ei tundu loomulikud, on siiski otstarbekas käsitleda meronüümiana, nt mõistete *aasta* ja *kevad* vahel. (Pajusalu 2009: 139–140)

1.3.3. Vastandus ehk opositsioon

Opositsioon võib olla kõige tugevam leksikaalne suhe, kuna inimesed mõistavad asju sageli nende vastandite kaudu. Vastandsõnad on maksimaalselt sarnase ja maksimaalselt erineva tähendusega sõnad. See tähendab, et vastanditel peab olema ühisosa, mille poolest nad on teineteisest võimalikult erinevad. Mõistete *valge* ja *must* puhul on ühisosaks värvus ja nad erinevad maksimaalselt tumeduse poolest. Vastandust jagatakse kolmeks: komplementaarne vastandus (nt *mees-naine*), skalaarne vastandus ehk antonüümia (nt *soe-külm*) ja suunavastandus (nt *põhi-lõuna*). (Pajusalu 2009: 140–141)

1.3.4. Sünonüümia

Sünonüümiat ehk samatähenduslikkust jagatakse täissünonüümiaks ja lähisünonüümiaks. Täissünonüümia on harv nähtus, mille puhul sünonüümseid sõnu saab üksteisega asendada kõigis võimalikes kontekstides. Enamasti on sellistel sõnadel siiski mingi stiililine erinevus, mistõttu eelistatakse erinevates kontekstides erinevaid sõnu. Lähisünonüümid on sõnad, mille tähendus on väga sarnane, ning need on enamasti kirja pandud ka sõnaraamatutesse. Sageli on sünonüümsete sõnade põhitähendus sama, ent neil on ka oma tähendusvarjund, mille tõttu ei ole sageli võimalik üht teisega asendada. (Pajusalu 2009: 147–148)

1.3.5. Rollisuhe

Rollisuhted on Eesti Wordneti lisatud seoses EuroWordNeti projektiga. Rollisuhted on vajalikud mõiste täpsustamiseks ja need võivad sõna tähenduse kohta anda rohkem informatsiooni kui väga üldine ülemmõiste. Rollisuhted iseloomustavad kahe nimisõna või nimisõna ja tegusõna vahel olevat pööratavat seost. Näiteks kui mõiste *õpetama* juures on kaasnevaks kohaks *kool*, siis *kool* omakorda mängib kohana rolli mõiste *õpetama* juures. Lisaks koha rollisuhtele, saab määrata veel agenti, patsienti, suunda, viisi, lähtekohta ja sihtkohta. (Orav jt 2014: 184–185)

1.3.6. Hägussuhe

Hägussuhe on suhe, mis määratakse mõistete vahele, mis on keelekõneleja jaoks ilmselgelt seotud, kuid mida on keeruline teiste, konkreetsemate suhetega iseloomustada. Eesti Wordneti koostajad on olnud seisukohal, et hägussuhted on kindlasti mõttekam

määrata, kui määramata jätta, kuna suhteid eemaldada ja muuta on lihtsam kui puuduvaid suhteid hiljem lisada. Hägussuhe on sage eri sõnaliikide ja semantiliste kategooriate vahel. Wordnetis juba määratud hägussuhete hulgas tulevad välja kindlad mõistetevahelised seosed, mida saaks asendada kas rollisuhtega või osa-terviku suhtega, nt töötajate ja töökohtade vahelised suhted. (Orav jt 2014: 185–186)

2. Valim ja analüüsimeetodid

Järgnevates alampeatükkides kirjeldatakse analüüsiks vajaliku materjali päritolu ning sõnade valimise põhimõtteid. Samuti tutvustatakse analüüsietappe ning vahendeid, mida siinses töös uudissõnavara uurimiseks kasutati.

2.1. Valim

Analüüsi esialgseks peamiseks materjaliks oli 31. oktoobril 2017 Postimehes ilmunud Jaak Kaljula (2017) artikkel „Suur *start-up*-sõnastik: kes on äriingel ja mida tähendab *#estonianmafia*“, milles on lahti seletatud kümne idufirmamaastikul kasutatava sõna tähendus. Kuna artiklis käsitletud sõnade otsene seotus iduettevõtlusega on varieeruv ning mõnda neist ei saa terminiks pidadagi (nt *#estonianmafia* ja *sTARTUp Day*), on vähem asjakohased keelendid valimist välja jäetud. Valituks osutusid mõisted, mis esinesid ka 2017. aasta lõpus ilmunud Raadiku (2017) teoses „Uudissõnu uue aastatuhande algusest“. Tänu sellele on võimalik võrrelda nii sõnastiku lühidat definitsiooni kui ka Postimehe artikli vabamas vormis, ent täpsemat mõiste selgitust.

Iduettevõtluse terminoloogia on eesti keeles üsna hiljuti arenema hakanud ning seetõttu kasutatakse praegugi tihti sama mõiste tähistamiseks erinevaid sõnu. Terminite varieeruvus seisneb eelkõige liitsõnade osistes. Näiteks on võimalik liitsõnas *idufirma* võõrapärasem sõna *firma* asendada sõnaga *ettevõte*. Töös on käsitletud kõikvõimalikke sõnu, mis annavad edasi sama mõistet. Samuti on mõnede sõnade puhul välja toodud ja uuritud keelenõuandjate või terminoloogide soovitatud sõnu.

Valimisse on võetud ka artiklis ja uudissõnastikus leidunud sõnadega tugevalt seotud liitsõnu. Koos moodustavad valitud sõnad terviku, mida saab semantiliste suhetega siduda. Kõik töös käsitletavat sõnad on nimisõnad. Valimisse kuulub ka kaks terminit (*ükssarvik* ja *ingelinvesteering*), mis ei kuulu Raadiku (2017) ega Kaljula (2017) välja toodud sõnade hulka ning mis pole ka neist otseselt tuletatud. Mõlemat sõna on aga ajakirjanduses kasutatud ning need sobivad täiendama vastavalt idufirma ja äriingli semantilisi väljasid. Kokku tuli analüüsimisele 31 sõna.

2.2. Meetod

Iduettevõtlusega seotud uudissõnade juures on siinses töös uuritud nende tähendust, moodustusviisi ning semantilisi suhteid. Neologismide tähenduse ja semantiliste suhete uurimine on mõnevõrra kattuv. Kõigepealt on mõiste selgitamiseks vaadeldud Kaljula (2017) ja Raadiku (2017) ning märksõna olemasolul ka ÕSi⁴, ja Eesti Wordneti⁵ definitsioone, seejärel on mõiste tausta selgitatud erinevate iduettevõtlusega seotud artiklite või teadustööde põhjal. Definitsioonide ja selgituste järgi on võimalik leida ja määrata ka mõningaid semantilisi suhteid, eelkõige tuleb neist välja mõiste hüperonüüm.

Neologismide moodustusviiside analüüsi aluseks on Raadiku (2017) uudissõnastikus loetletud neologismide tüübid: liitsõnad (sh tõkelaenud), tuletised, pärislaenud, uudistähendused, tehissõnad, pärisnimest ja suurtähtlühendist tulnud sõnad, lühenenud sõnad ning laenlühendiga liitsõnad. Neologisme on moodustusviisi määramiseks võrreldud nende ingliskeelsete vastetega, kuna iduettevõtlusega seotud sõnavara on pärit just inglise keelest. Selle tunnistuseks on ka Eesti meedias kasutatav tsitaatsõna *start-up* või Kaljula (2017) artiklis välja toodud *hub* 'koostöötamiskoht, kus koos tegutsevad programmeerijad, turundajad, idufirmad jt', mis selle töö valimisse ei mahtunud. Juhul kui Raadiku (2017) uudissõnastikus või „Ametniku soovitusõnastikus“⁶ (edaspidi: AMSS) on esitatud keelekorraldajate või terminoloogide soovitusi, on ka neid töös käsitletud.

Analüüsipeatükkide esimene pool käsitleb peatükis vaadeldavate sõnade tähendust, kasutamist ja moodustusviise. Peatükkide teises pooles on välja toodud semantilised suhted, mille määramisel on eeskujuks Eesti Wordneti ülesehitus. Tähendussuhete juures on paksus kirjas ja suurtähtedes esitatud sünonüümide põhjal moodustatud sünohulk ning selle järel definitsioon, millele järgnevad loendina ülejäänud suhted. Eesti Wordnetis esitatavatest suhetest⁷ on siinses töös esindatud järgnevalt toodud suhted.

---

⁴ <http://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi>

⁵ Eesti Wordneti päring: <http://www.cl.ut.ee/ressursid/teksaurus/teksaurus.cgi.et>

⁶ <http://www.eki.ee/dict/ametnik/>

⁷ Täielikku nimekirja semantilistest suhetest vt <http://www.cl.ut.ee/ressursid/teksaurus/index.php#sec-5>

- Hüperonüümia ja hüponüümia:
has_hyperonym – on teatul viisil, teatud liiki
has_hyponym – on üks viis, on üks liik
- Osalus- ja rollisuhted:
role – mängib rolli
involved – kaasneb
role_agent – mängib tegijana rolli
involved_agent – kaasneb tegija
role_patient – mängib tegevusobjektina rolli
involved_patient – kaasneb tegevusobjekt
role_instrument – mängib vahendina rolli
involved_instrument – kaasneb vahend
- Holonüümia:
has_holo_member – on liige
- Põhjussuhe:
is_caused_by – on põhjustatud
- Sünonüümiasuhe:
near_synonym – peaaegu samatähenduslik on
- Esindaja:
has_instance – esindaja on
- Seisundisuhe:
be_in_state – on seisundis
- Hägussuhe:
fuzzynym – on kuidagi seotud, kuid pole võimalik täpsustada

Analüüsi eri järkudes on olulisel kohal eesti keele ühendkorpuse 2017. Sketch Engine'i⁸ keskkonna kaudu on ühendkorpusest vaadatud ühe mõiste kohta käivate erinevate terminite sagedust, et näha, missugused sõnad on keeles rohkem kasutusel ning millised variandid ei ole üldse juurdunud. Selle teadmise põhjal saab otsustada, mis sõnad moodustavad sünohuulga. Samuti on Sketch Engine'i tööriista Word Sketch⁹ abil võimalik vaadata kollokatsioone, mis olid abiks täiendavate semantiliste suhete leidmisel.

---

⁸ Sketch Engine'i koduleht: <https://www.sketchengine.eu/>

⁹ Word Sketchi kohta täpsemalt vt <https://www.sketchengine.eu/user-guide/user-manual/word-sketch/>

3. Idufirma, iduettevõtlus, iduettevõtja, üksisarvik

Idufirmad, mis hakkasid Eestis hoogu koguma ja kõneainet pakkuma eelmisel kümnendil, on praeguse ettevõtlusmaastiku lahutamatu osa. On loomulik, et niivõrd sageli meedias kajastatavale teemale kujuneb ka eestikeelne terminoloogia. Selle valdkonna põhilisemate mõistete hulka kuulub tingimata *idufirma* (ingl *start-up*, *startup*). ÕSi definitsiooni järgi on idufirma „alles käivituv lennuka äriideega väikeettevõtte“. Sama seletus on ka Eesti Wordnetis. Mitu allikat on seda mõistet selgitades pidanud oluliseks rõhutada alustava ettevõtte eripärast ärimudelit või kasvupotentsiaali (vt Blank 2010, Robehmed 2013). Näiteks Steve Blank (2010) on idufirmat kirjeldanud kui ettevõtet, mis otsib korratavat ja eskaleeruvat ärimudelit. Mõlemas definitsioonis on omajagu ebamäärasust, näiteks ei ole kuigi konkreetne ÕSi „lennukas äriidee“. Blanki selgitus seevastu keskendub vaid ärimudelile ega maini seda, et idufirmad oleksid kuidagi seotud uuenduslike toodete või teenustega. Kokkuvõtlik on Miljon+ meeskonna (2018) artiklis „Mõiste idanemisest ja võrsumisest“ toodud kirjeldus, mille järgi on idufirma iseseisvalt alustanud uuendusliku ideega aktiivne ettevõtte, millel on paindlik ärimudel.

Alustavaid väikeettevõtteid on igast eluvaldkonnast, kuid sugugi kõiki ei kiputa *start-up*'iks nimetama. Enamasti seostatakse idufirmasid infotehnoloogiaga. Seda on teinud ka Kaljula (2017), kes defineeris idufirmat kui IT või tehnoloogia valdkonna ettevõtet ja kes nagu Blank (2010) tõi välja ka eskaleeruva ärimudeli. Enamik Eesti idufirmadest ongi tarkvarapõhised. Digitaalsetest toodetest koopiategemine ei maksa peaaegu midagi ning vastupidiselt tavalistele äridele, kus tootemahu suurenemisel võib kulu ühe ühiku kohta teatud piirist alates kasvada, on tarkvarast koopiategemise kulu nullilähedane (Tamkivi 2016). Sel põhjusel on infotehnoloogiaettevõtetel lihtsam kiiresti kasvavat äri üles ehitada. Samas ei välista eskaleeruva ärimudeli ja lennuka äriidee tingimused täielikult ettevõtteid, mis pole tarkvarapõhised. Näiteks valisid Eesti ja välismaa investorid 2017. aasta lootustandvamate idufirmade hulka ninaloputusseadet ja -segu tootva ettevõtte Capster (Kudu 2016). Seega on idufirma infotehnoloogiaga üsna tihedalt seotud, kuid seda ei saa siiski pidada infotehnoloogia ettevõtete alamliigiks.

Idufirmasid ei saa hästi defineerida ka ettevõtte vanuse järgi. Näiteks on pakutud, et viis aastat vana firma võib veel *start-up* olla, kuid kümneaastane enam mitte. Idufirma-

staatusest on Natalie Robehmedi arvates välja kasvanud ettevõtte, millel on rohkem kui 80 töötajat või mille aastane kasum ületab 20 miljonit dollarit. Samas väidavad mõned idufirmade asutajad, et ettevõtte idufirma-staatust ei sõltu üldse selle vanusest või suurusest ja seostavad *start-up*'i mõistet rohkem ettevõtte töökultuuri ja atmosfääriga. (Robehmed 2013) Arvamuste paljususe tõttu on võimatu idufirma mõistet konkreetsete arvude kaudu selgitada.

Idufirmade juures peetakse sageli oluliseks rõhutada ka nende innovaativsust. Innovatsiooni võib kirjeldada kui „midagi uut ühes või mitmes süsteemis seoses toodete, teenuste, nende jaotuse, töökorra, turunduse või tehnoloogiaga“ (Vettik-Leemet 2016: 9). Kuna eri idufirmad võivad uuenduslikke ideid juurutada erinevates eespool toodud valdkondades (tooted, turundus jne), ei saa idufirma mõistet ühemõtteliselt innovatsiooniga siduda. Sketch Engine'i Word Sketchist tuleb *idufirma* kollektatsioon sõnaga *innovaatiline* välja 8 korda. Otsides sõna *idufirma* nii, et 5 sõna ees- ja tagapool sisalduks omadussõna *innovaatiline* või *innovatiivne*, tuli korpuselt välja 37 vastet. Samasugune otsing sõnaga *start-up* andis 34 vastet.

Sõnale *idufirma* võivad inglise keeles vasteteks olla nii *start-up*, *startup* kui ka *start-up company*. Sama mõiste puhul võib terminirohkust täheldada ka eesti keeles. Kasutatakse nii tsitaatsõnu *start-up* ja *startup* kui ka nendest moodustatud ahelliitsõnu *start-up-firma* (ka *startup-firma*) või *start-up-ettevõtte* (ka *startup-ettevõtte*). Samas on viimased kirjakujud harvaesinevamad, sest tsitaatsõna kiputakse sageli peasõnast lahku kirjutama. AMSS pakub välja ka sõnad *idufirma*, *käivitusfirma*, *käivitusettevõtte* ja ÕSi lühida definitsiooni. Raadik (2017) kirjutab, et *start-up*'i mõiste tulekul soovitasid keelenõuandjad esmalt sõnu *käivitusettevõtte* ja *käivitusfirma*. 2000. aastate keskel aga hakkas Eesti Ekspressi toimetaja Erkki Sivonen kasutama omaloodud terminit *idufirma*, mida võib pidada algupäraseks liitsõnaks, kuna sellel pole teadaolevat eeskujutest keeltest. (Raadik 2017: 10, 16) Sõna *idufirma* on ühtaegu kujundlik ja läbipaistev. See mõiste põhineb ettevõtte arenguprotsessi võrdlusel taime omaga: nagu seemnest kasvab vilju kandev taim, peab ka ettevõtte ärieesmärgi täitmiseks arenema ja kasvama. Veelgi omakeelsem on liitsõna *iduettevõtte*. Kuigi eestikeelsetes artiklites kasutatakse palju omakeelset sõna *idufirma*, siis näiteks reklaamtekstides eelistatakse siiani kasutada

tsitaatsõna. (Miljon+ meeskond 2018) Kuna *start-up* tähendab inglise keeles ka millegi käivitamise protsessi¹⁰, on sõnad *käivitusfirma* ja *käivitusettevõtte* tõlkelaenu. Tabelist 1 on näha idufirma sünonüümide sagedusi eesti keele ühendkorpuse põhjal.

Tabel 1. **Idufirma terminite esinemissagedus eesti ühendkorpuses 2017**

idufirma	5801
<i>start-up</i>	2490
iduettevõtte	842
<i>start-up-ettevõtte</i>	117
<i>start-up-firma</i>	61
käivitusettevõtte	2
käivitusfirma	0
üksarvik	≥ 34

Andmetest nähtub, et kõige eelistatum on omakeelne termin, kuid teistest populaarsem on ka tsitaatsõna *start-up*. Keelenõuandjate algselt soovitatud terminid *käivitusfirma* ja *käivitusettevõtte* pole seevastu keeles üldse juurdunud.

Omasõnadest on hõlbus teha ka tuletisi. Kasutades *ndus*-liidet, mille abil saab nimisõnadest luua tegevusala väljendavaid sõnu (Kasik 2015: 259), on sõnast *idufirma* loodud tuletis *idufirmandus*. Korpuse andmete põhjal muu hulgas Eesti Ekspressis ja Äripäevas kasutatud terminit võiks lahti seletada kui idufirmade äritegevust. Sõna *idufirmandus* on aga üsna vähe kasutusel võrreldes liitsõnaga *iduettevõtlus* (vt tabel 2). Reet Kasik (2015: 259) on välja toonud, et *ndus*-liitega on kerge teha tekstituletusi. Ka sõna *idufirmandus* puhul võib kasutussageduse järgi arvata, et neil juhtudel võis tegu olla ajakirjaniku spontaanse sõnaloomega konkreetse teksti tarvis. Samas *ettevõtlus* on eesti keeles juba tuntud sõna ning seda kasutatakse ka iseseisva mõistena (vrd *firmandus* esines ühendkorpuses iseseisvalt vaid 4 korda), seetõttu on sellest olnud lihtne teha sõnade *idufirma* ja *iduettevõtte* moodustusloogikat järgides uus hõlpsasti mõistetav liitsõna.

Tabel 2. **Sõnade *iduettevõtlus*, *idufirmandus* ja *iduettevõtja* esinemissagedus korpuses**

iduettevõtlus	106
idufirmandus	29
iduettevõtja	139

¹⁰ Oxford dictionary: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/start-up>

Mõisted *ettevõtte*, *ettevõtlus* ja *ettevõtja* on omavahel tihedalt seotud. Kuna idufirma kontekstis on juba käsitletud liitsõnu *iduettevõtte* ja *iduettevõtlus*, saab nende kõrval vaadelda ka sõna *iduettevõtja*. See on moodustusviisilt eespool kirjeldatud *iduettevõtluse* moodustusviisiga väga sarnane, kuna *ettevõtja* on samuti tuntud sõna. Korpuses esines mõlemaid peaaegu samapalju (vt tabel 2). Teades sõna *iduettevõtte* või *idufirma*, on termin *iduettevõtja* lihtsalt mõistetav ning ei teki ka õigekirjaprobleemi, mis võib ette tulla tsitaatsõnaga liitsõna moodustades.

Mõiste *idufirma* hüponüümiks võib pidada *ükssarvikut*. See on iduettevõtluse valdkonda kuuluvatest sõnadest tähenduselt üks läbipaistmatumaid. *Ükssarvik* tähistab ettevõtet, mille hinnanguline väärtus *start-up*'i faasis on vähemalt miljard USA dollarit (Investopedia). Tuntumate *ükssarvikute* hulka kuuluvad näiteks ettevõtted Uber ja SpaceX.

Ükssarvik on inglise keelest tulnud tähenduslaen. Salvador Rodriguez (2015) on kirjutanud, et ingliskeelse termini *unicorn* võttis esimesena kasutusele riskikapitalist Aileen Lee, kes püüdis leida lühidat ja lihtsat viisi üle miljardidollariliste idufirmade nimetamiseks. *Unicorn* sobis tema meelest selle mõiste iseloomustamiseks hästi seetõttu, et niivõrd edukaid ettevõtteid on väga vähe. Samuti arvas Lee, et *ükssarvikute* müütiline olemus on kooskõlas kallite idufirmade püüdlustega luua midagi enneolematut. (Rodriguez 2015) Korpuses esines sõna *ükssarvik* 828 korral, ent enamasti müütilise looma tähenduses. Otsides iduettevõtluse *ükssarviku* mõistet konteksti abil¹¹, tuli päringule 35 vastet, ühes neist esines sõna alguses tähenduses (vt tabel 1). Enamasti oli termini *ükssarvik* vahetus läheduses või paari lause kaugusel ka definitsioon. Ainult 7 juhul esines sõna nii, et paari lause pikkuses kontekstis polnud seda lahti seletatud. Sellest saab järeldada, et tavalisele lugejale on termin iduettevõtluse kontekstis veel küllaltki võõras, millest johtuvalt on vaja seda enne kasutamist selgitada.

EstWNis on idufirma mõistel ainult hüperonüüm *firma*, terminid *iduettevõtte* ja *start-up* seal ei kajastu. *Ükssarvik* on EstWNis vaid oma alguses tähenduses ning mõisted *iduettevõtja* ja *iduettevõtlus* puuduvad tesaurusest hoopis.

---

¹¹ 15 sõna enne ja pärast päringusõna pidi leiduma vähemalt üks järgmistest terminitest: *idufirma*, *iduettevõtte*, *ettevõtte*, *firma*, *start-up*.

IDUFIRMA, IDUETTEVÕTE, *START-UP* – suure kasvupotentsiaali ja uuendusliku äriideega alustav ettevõte

- a) has_hyperonym firma
- b) has_hyponym üksarvik
- c) has_hyponym finantstehnoloogia idufirma
- d) has_hyponym kosmose idufirma
- e) has_hyponym riistvara idufirma
- f) involved_agent iduettevõtja
- g) role_instrument iduettevõtlus
- h) be_in_state innovaatiline
- i) fuzzynym infotehnoloogia
- j) fuzzynym äriplaan
- k) has_instance Pipedrive

ÜKSSARVIK – idufirma, mille hinnanguline väärtus on vähemalt miljard USA dollarit

- a) has_hyperonym idufirma
- b) has_instance TransferWise

IDUETTEVÕTLUS – idufirmade äritegevus

- a) has_hyperonym ettevõtlus
- b) involved_instrument idufirma
- c) fuzzynym ettevõtlustoetus

IDUETTEVÕTJA – ettevõtja, kes on tegev idufirmas

- a) has_hyperonym ettevõtja
- b) role_agent idufirma

Iduettevõtetega seotud sõnavarale suhete määramisel tulid kasuks Sketch Engine'i Word Sketchiga leitud kollokatsioonid, mille hulgas leidsid idufirma mõiste hüponüümideks sobivad *finantstehnoloogia idufirma, kosmose idufirma ja riistvara idufirma*.

4. Ettevõtlusinkubaator, inkubatsioon, inkubant

Idufirmadega seotud sõnavara juurde kuuluvad ka äriinkubatsiooniga seotud terminid. Paljud alustavad ettevõtteid saavad äri alustamiseks vajalikke teadmisi, kontakte ning esimesi tööruume just äriinkubaatorite kaudu. Erinevate allikate järgi on äriinkubaatori (ingl *business incubator*) definitsioon aga pisut varieeruv. Näiteks on Estermis¹² äriinkubaator defineeritud kui hoone, kus alustavad ettevõtjad saavad soodsalt ruume rentida, samuti saavad nad ettevõtlusalast nõustamist jms. Maire Raadiku (2017: 48) uudissõnastikus on ettevõtlusinkubaator defineeritud asutusena, mis aitab väikeettevõtetel tegevust alustada, pakkudes neile tööruume ja tugiteenuseid. EstWNis on sama mõistet seletatud kui nõustamis- ja juhendamistoetuse ning muude teenuste ja tehnikaga varustatud paindliku ruumikasutusega soodsat ning innovatiivset äri- ja töökeskkonda alustavatele ettevõtjatele. Keskkonnana on inkubaatorit käsitanud ka Kaljula (2017), tuues lisaks eelmistes definitsioonides mainitud teenustele välja, et inkubaatorist saab ettevõtja ka uusi kontakte ja koostöövõrgustiku ning et selle eesmärk on firma ebaõnnestumisohtu vähendada.

Definitsioonide järgi võiks äriinkubaatori hüperonüümiks pidada nii hoonet, asutust kui ka töökeskkonda. Kõikide seletuste juures on välja toodud, et lisaks tööruumidele pakub inkubaator ettevõtjale teenuseid, mis on abiks ettevõttega alustamisel. Kuna inkubaatori üks funktsioon ongi idufirmadele või muudele algusjärgus ettevõtetele konsultatsioone pakkuda, ei saa seda pidada vaid töökeskkonnaks või hooneks, vaid pigem asutuseks, mis pakub muude hüvede seas ka ettevõtlikku töökeskkonda. Inkubaatorid võivad olla kindla suunitlusega ning toetada ettevõtteid, mis on temaatiliselt sobivad. Näiteks on Eestis olemas loomemajanduse inkubaatoreid ning kosmose äriinkubaator.

Äriinkubatsiooni kontseptsiooni jõudmisel Eestisse oli tarvis arendada ka sellega seonduvat sõnavara ning selle jaoks on eeskujuga võetud inglise keelest. Inkubatsiooni terminoloogiat on käsitletud ja arendanud näiteks Edda Teder (2004) oma magistriprojektina valminud inglise-eesti sõnastikus. Samas võib tähele panna, et

---

¹² <http://termin.eki.ee/esterm/>

terminoloogia pole siiani kindlaks kujunenud ning sõnastikus toodud terminid pole ainuvõimalikud, vaid nendega paralleelselt kasutatakse sama mõiste kohta teisigi sõnu.

Inglise keeles on *incubator* esialgu tähistanud haudeaparaati (nagu ka *inkubaator* eesti keeles), kuid äriinkubatsiooni kontekstis on see omandanud uue tähenduse väikeettevõtteid toetava asutusena ning inglise keele mõjul on tekkinud uudistähendus ka eestikeelsele sõnale *inkubaator*. Samamoodi on tähenduslaen kujunenud sõnale *inkubatsioon*. Ettevõtlasteemalistes uudistes ja teistes tekstides võib tähele panna, et selguse mõttes kasutatakse tavaliselt esimesena liitsõnu *ettevõtlusinkubaator* või *äriinkubaator*, kuid edaspidi, kui sõna tähendus kontekstis on juba selge, võidakse kasutada ka vaid põhisõna. Tabelis 3 esitatud korpuse esinemissageduste põhjal võib öelda, et *äriinkubaator* on teiste samatähenduslike sõnadega võrreldes palju vähem kasutusel. Sõnale *inkubaator* tuli korpusest kokku 3262 vastet, ent suur osa neist olid haudeaparaadi tähenduses, mistõttu kitsendati otsingut konteksti abil¹³.

Tabel 3. Ettevõtlusinkubaatori terminite esinemissagedus eesti keele ühendkorpuses 2017

ettevõtlusinkubaator	1038
äriinkubaator	187
inkubaator	≥ 743

Inkubatsiooniks (ingl *business incubation*) või inkubatsiooniprogrammiks (ingl *incubation program*) nimetatakse kuni kaheaastast programmi, mille vältel saavad alustavad ettevõtted kasutada inkubaatori pakutavaid teenuseid ning ruume. Sarnaselt ettevõtlusinkubaatori mõistele, võidakse inkubatsiooni mõiste puhul tekstis esimene kord kasutada täpsemat liitsõna ning seejärel üle minna vaid sõnale *inkubatsioon*. Sellele viitab ka tabel 4, kust on näha inkubatsiooni mõiste kohta käivate terminite sagedusi eesti keele ühendkorpuses. Liitsõnad *äriinkubatsioon* ja *ettevõtlusinkubatsioon* on hoolimata paremast selgusest vähem kasutusel kui lihtsalt *inkubatsioon*. Kõige enam kasutati sõna

¹³ 15 sõna enne ja pärast päringusõna pidi leiduma vähemalt üks järgmistest terminitest: *idufirma*, *firma*, *iduettevõtte*, *ettevõtte*, *ettevõtlus*, *start-up*. Vastetest on välja arvatud ebasobiva tähendusega sõnad ja õigekirjareeglite vastased liitsõnad (nt *äri inkubaator*).

inkubatsiooniprogramm. Kuna päringusõnale *inkubatsioon* leidis 305 vastet, millest paljud polnud ettevõtlusega seotud, kitsendati päringut konteksti abil.¹⁴

Tabel 4. Inkubatsiooni terminite esinemissagedus eesti keele ühendkorpuses 2017

äriinkubatsioon	17
ettevõtlusinkubatsioon	24
inkubatsioon	≥ 73
inkubatsiooniprogramm	112

Inkubatsiooniprogrammis osalevaid firmasid kutsutakse inkubantideks (ingl *incubant*). Nii AMSSis kui ka Raadiku uudissõnastikus (Raadik 2017: 61) on sõna *inkubant* asemel soovitatud selguse huvides liitsõna *inkubaatoriettevõtte* ning AMSSis on sünonüümsetena toodud välja ka *inkubaatorifirma* ja *asukasfirma* põhjendusega, et *inkubant* võib tunduda liialt kõnekeelne.

Erinevalt sõnadest *inkubaator* ja *inkubatsioon* ei ole tuletisel *inkubant* (ingl *incubant*) varasemat vastet ei ÕSis ega EKSSis, mistõttu võib arvata, et tuletis on inglise keelest tervikkujul laenatud. Samuti võib täheldada, et sõna *inkubant* tähendust pole püütud selgemaks teha täiendsõnu *äri* või *ettevõtlus* liites, nagu seda on tehtud inkubatsiooni ja inkubaatori puhul. Maire Raadik (2017: 61) on kirjutanud, et sõna *inkubant* tähendus pole otseselt mõistetav ning kui inkubaatoris välja hautavat tibu kutsutakse *inkubaatoritibuks*, siis võiks äriinkubatsioonis osalevat ettevõtet olla *inkubaatorifirma*. Välja pakutud liitsõna tundub süsteemi mõttes ühtlasem, kuna äriinkubatsiooniga seotud sõnavara mõistmiseks saab sel juhul toetuda samale loogikale, mis on välja kujunenud inkubatsiooni esialgse mõiste ümber. Kuigi keelekorraldajad ei pea sõna *inkubant* piisavalt selgeks, on sellel tähendus vaid iduettevõtluse kontekstis ja ei teki segadust sõna muude tähendustega (vrd *inkubaator* ja *inkubatsioon*). Tabelist 5, kus on sagedustega välja toodud erinevad terminid inkubandi mõiste kohta, on näha, et keelekorraldajate soovitatud sõnad *inkubaatorifirma* ja *-ettevõtte* ning *asukasfirma* ja *-ettevõtte*, on võrreldes tuletisega *inkubant* väga vähe kasutusel.

¹⁴ 15 sõna enne ja pärast päringusõna pidi leiduma vähemalt üks järgmistest terminitest: *idufirma*, *firma*, *iduettevõtte*, *ettevõtte*, *ettevõtlus*, *start-up*. Vastetest on välja arvatud ebasobiva tähendusega sõnad ja liitsõnad (nt *inkubatsiooni programm*, *inkubatsiooni- ja tootearendusprogramm*).

Tabel 5. Inkubandi terminite esinemissagedus eesti keele ühendkorpuses 2017

inkubant	109
asukasfirma	26
asukasettevõte	10
inkubaatoriettevõte	33
inkubaatorifirma	0

Eesti Wordnetis on mõistel *äriinkubaator* kaks leksikaalset suhet, esimene neist ongi hüponüümiasuhe mõistega *töökeskkond* ning lisaks hügussuhe mõistega *ettevõtja*. Nagu varem mainitud, võib mitmele definitsioonile toetudes pidada hüperonüümiks töökeskkonna mõistet, ent siinses töös lähtutakse Raadiku (2017) käsitlusest, mille järgi inkubaator on asutus. Seetõttu on töökeskkonna mõiste seotud osalussuhte abil hoopis inkubatsiooni mõistega, eeldades et inkubatsioonis osalemine tagab teiste teenuste seas ettevõttele ka töökeskkonna.

ETTEVÕTLUSINKUBAATOR, ÄRIINKUBAATOR, INKUBAATOR – asutus, mis aitab ettevõttel tegevust alustada, toetades seda koolituste, tööruumide jms

- a) has_hyponym asutus
- b) has_hyponym loomemajanduse inkubaator
- c) has_hyponym kosmose äriinkubaator
- d) involved inkubant
- e) role inkubatsioon
- f) role idufirma
- g) fuzzynym tugistruktuur
- h) fuzzynym ärikiirendi

INKUBATSIOON, ETTEVÕTLUSINKUBATSIOON, INKUBATSIOONIPROGRAMM – ettevõtlusinkubaatori pakutav paariaastane teenus, mille kestel alustavad ettevõtted saavad koolitusi, rentida tööruume jms

- a) has_hyponym tugiteenus
- b) involved_location kontor
- c) involved_patient inkubant
- d) involved ettevõtlusinkubaator
- e) involved koolitus

- f) involved töökeskkond
- g) fuzzynym koostöövõrgustik

INKUBANT, INKUBAATORIETTEVÕTE – inkubatsiooni läbiv ettevõte

- a) has_hyperonym ettevõte
- b) role_patient inkubatsioon
- c) role ettevõtlusinkubaator

Inkubatsiooniga seotud sõnavarale suhete määramisel osutus keeruliseks nende sidumine idufirma mõistega. Äriinkubaatori hüponüümide abil saab eristada näiteks kaht tüüpi inkubaatoreid, esimesed võtavad inkubantideks vastu kosmosetehnoloogiaga ning teised loomemajandusega tegelevaid alustavaid ettevõtteid. Loomemajanduse valdkonnad on näiteks etenduskunstid, muusika, disain jne (Tartu loomemajanduskeskus) ning neil aladel tegelevad inkubandid ei pruugi vastata idufirmade definitsioonides välja toodud kriteeriumitele (vt ptk 3). Seetõttu ei sobi *idufirma* otseselt inkubandi mõiste hüperonüümiks, vaid oleks vaja kõiki alustavaid ettevõtteid koondavat mõistet.

5. Ärikiirendi, kiirendiprogramm

Äriinkubaatoriga mõnevõrra sarnane mõiste on ärikiirendi (ingl *business accelerator*). Mõlemad asutused on toeks ettevõttega alustamisel ja pakuvad nende programmidega liitunud idufirmadele mentorlust ja muid teenuseid. Raadiku (2017) sõnastikus on ärikiirendi definitsioon „asutus, mis aitab juba tegutsevatel väikeettevõtetel turgu vallutada, pakkudes neile ettevõtluskoolitust“. Selle seletuse järgi võib inkubaatori ja kiirendi erinevuseks pidada seda, et kui inkubaator aitab ettevõttega alustamisel, siis kiirendi on mõeldud juba tegutsevatele ettevõtetele turu leidmiseks. Kaljula (2017) defineerib kiirendit kui programmi, mis peaks aitama alustavatel ettevõtetel äriideed arendada ja investoreid leida, kusjuures kiirendi ise toetab programmis osalevat ettevõtet investeeringuga, saades vastu ettevõtte osaluse. Nagu inkubaatori mõistegi puhul, lähevad siin kahe autori definitsioonid veidi lahku. Samuti on erinevad sõnastike märksõnad, kuna Raadik eelistab taas liitsõna ning Kaljula liitsõna.

Ärikiirendi programmid kestavad tavaliselt kolm kuni kuus kuud, mille jooksul valitud idufirmad osalevad töötubades ja saavad oma äri edendamiseks suuniseid juba kogunud ettevõtjailt. Tavaliselt toetavad kiirendid programmis osalevaid firmasid ka rahaga (u 10 000 – 25 000 eurot), saades vastu osa firmade aktsiatest. Kiirendiprogramm lõpeb nn demopäevaga, kuhu tulevad sageli investorid ja teised mõjukad inimesed, kellele idufirmad ettekandeid peavad. Kiirendid on uuemat tüüpi asutused kui inkubaatorid. Esimene kiirendi oli 2005. aastal USAs tegevust alustanud Y Combinator. Inkubaator erineb kiirendist ka selle poolest, et sealsed programmid on pikemad ja suurem rõhk on äriruumide pakkumisel. Samuti ei saa inkubaatorid idufirma osalust. (Nielsen 2017: 88–89)

Ärikiirendi on tähenduslaen ingliskeelsest terminist *business accelerator*, kus *accelerator* on esialgu tähendanud gaasipedaali ja kuulub 1930ndatest alates ka osakeste füüsika terminoloogiasse¹⁵. Viimane tähendus on ka eestikeelses sõnal *kiirendi*. *Ärikiirendi* tähenduses on sageli kasutusel lihtsalt *kiirendi*, harva ka *ettevõtluskiirendi*. Idufirmade terminoloogia arendajad on *ärikiirendi* asemel soovitanud ka sõna *arengukiirendi*

---

¹⁵ Online Etymology Dictionary päring „accelerator“: <https://www.etymonline.com/search?q=accelerator>

(Raadik 2017: 159), viimane termin ei anna aga sama hästi aimu, et tegu on ettevõtlusega seotud terminiga, ja võib-olla seetõttu pole seda terminit aktiivselt kasutusele võetud. Eesti keele ühendkorpuse 17 vastest esines *arengukiirendi* ärikiirendi tähenduses vaid ühel korral. Seda on näha ka tabelist 6, kus on esinemissagedustega välja toodud teisedki ärikiirendi sünonüümid.

Tabel 6. **Ärikiirendi terminite esinemissagedused eesti keele ühendkorpuses 2017**

kiirendi	≥ 340
ärikiirendi	201
ettevõtluskiirendi	22
arengukiirendi	1
kiirendiprogramm	117

Eesti ühendkorpuse päringu järgi on näha, et eelkõige on sõnal *kiirendi* tekstides osakestefüüsikaga seotud tähendus, kuna 102 juhul oli sõna omastavaks täiendiks *osakene*. Täiendsõnana esinesid ka *elementaariosakene*, *elektron*, *ioon*. Samas oli sageduselt teine omastavas käändes täiend *idufirma*, moodustades eraldiseisva termini *idufirma(de) kiirendi*. 26 juhul oli *kiirendi* seotud sidesõna abil sõnadega *inkubaator* ja *ettevõtlusinkubaator*, mistõttu võib nende kahe mõiste olla seos. Päringule *kiirendi* leidis kokku 1921 vastet, leidmaks ettevõtlusega seotud mõiste esinemise sagedust (vt tabel 6), kitsendati päringut konteksti abil¹⁶.

Sõna *ärikiirendi* moodustas uue termini sõnaga *mänguvaldkond* (ka *mängufirmad*). Korpuses esines paar lauset, mis nagu fraas *mänguvaldkonna ärikiirendi* viitavad sellele, et kiirendid võivad sarnaselt inkubaatoriga olla spetsialiseerunud kindlat tüüpi firmadele. Näiteks tuleb see välja lausest *Indrek on Tartus asuva elektroonika-inseneribüroo Hedgehog üks asutajatest ning elektroonikaettevõtetele suunatud ärikiirendi Buildit tehniline juht*.

Võrreldes *ärikiirendi* ja *kiirendi* kasutamist, võib tähele panna, et esimest kasutades ei pea inimesed üldiselt tarvilikuks kasutada täiendsõna *idufirma* ja vaid 4 korral on peetud vajalikuks kirjutada välja *alustavate ettevõtete ärikiirendi*. Samas esines 45 korda

¹⁶ 15 sõna enne ja pärast päringusõna pidi leiduma vähemalt üks järgmistest terminitest: *idufirma*, *iduettevõtte*, *ettevõtte*, *ettevõtlus*, *start-up*. Vastetest on välja arvatud ebasobiva tähendusega sõnad ja õigekirjareeglitele vastus eksivad liitsõnad (nt *kiirendi programm*).

idufirma kiirendi ja 4 korda *iduettevõtte kiirendi*. Sellest võib järeldada, et *ärikiirendi* mõiste seotakse probleemideta idufirmade ja ettevõtjlusega, kuid lihtsalt sõna *kiirendi* vajab samasse konteksti panduna rohkem selgitamist.

Nii nagu inkubaatoritel on inkubatsiooniprogrammid, kus alustav ettevõtja saab osaleda, on programmid ka ärikiirenditel. Sõna *ärikiirendi* kollokatsioonidest tuli viiel korral välja sõnauhend *ärikiirendi programm*. Tõlkelist liitsõna *kiirendiprogramm* (ingl *accelerator program*) kasutatakse aga märksa rohkem (vt tabel 6).

EstWNis pole sõna *ärikiirendi*, küll aga esineb seal sõna *kiirendi* kolmes muus tähenduses: lisaseade valitud operatsiooni kiirendamiseks, fondimahukuse juurdekasvu tegur ja seade laenguga osakeste kineetilise energia suurendamiseks.

ÄRIKIIRENDI, KIIRENDI – asutus, mis aitab alustavaid ettevõtteid näiteks mentorluse ja koolitustega ning saab vastutasuks ettevõtte osaluse

- a) has_hyperonym asutus
- b) has_hyponym mänguvaldkonna ärikiirendi
- c) role kiirendiprogramm
- d) fuzzynym ettevõtlusinkubaator
- e) fuzzynym tugistruktuur
- f) role idufirma

KIIRENDIPROGRAMM – ärikiirendi pakutav mõnekuune teenus alustavatele ettevõtetele

- a) has_hyperonym tugiteenus
- b) involved ärikiirendi
- c) involved mentorlus
- d) involved ettevõtluskoolitus

Kiirendi ja kiirendiprogrammiga seotud mõisted on küllaltki sarnased inkubatsiooni mõiste omadele, kuna inkubaator ja kiirendi täidavad üpris sarnaseid ülesandeid. Tähele võib panna aga seda, et kiirendiprogrammis osalevale ettevõttele pole kujunenud eraldi terminit nagu *inkubant*, mida kasutatakse äriinkubatsiooni kontekstis.

6. Äriingel, ingelinvesteering

Idufirmadel on mitu võimalust, kuidas äri alustamiseks vajalikku raha saada. Rahastusallikad erinevad selle poolest, millesse ja millal nad tahavad investeerida. Näiteks algusetapis on oluline asutajate enda rahaline panus, samuti perekonna või sõprade osalus ja ka kiirenditest on võimalik raha saada. Väga olulisel kohal on veel investorid, eriti äriinglid. (Nielsen 2017: 56)

Äriingel või ingelinvestor on Raadiku uudissõnastikus defineeritud kui „rikas inimene, kes oma vabale rahale kasutust otsides omandab osaluse alustavas ettevõttes, sageli toetab ka oskusteabega“ (Raadik 2017: 159). Nielsen (2017) on kirjutanud, et äriingel on idufirmasse investeeriv erainvestor. Tavaliselt on äriinglid esimesed investorid, kes idufirmadesse raha panustavad. Nad võivad firmasse investeerida juba siis, kui on olemas prototüüp, võttes seega suuremaid riske, kui teised investorid. Neid võib motiveerida näiteks saadav tulu või lihtsalt lõbu, aga ka soov aidata alustavaid ettevõtteid nii raha kui ka oma kogemustega. (Nielsen 2017: 106–107) Eelnevad selgitused võtab hästi kokku Kaljula (2017), kirjutades, et äriingel on „suure riskitaluvusega rahakas isik, kes on valmis investeerima suure potentsiaaliga alustavatesse ettevõtetesse“.

Termin *äriingel* (ingl *business angel*) kuulub tõlkelaenude hulka nagu ka selle sünonüüm *ingelinvestor* (ingl *angel investor*). Inglise keelse termini *business angel* ajalugu ulatub 19. sajandisse, kus äriingliteks nimetati rikkaid teatrisõpradest investoreid, kes toetasid Broadway muusikale ja lavastusi (Ramadani 2009: 249). Kuigi *ingelinvestor* tundub tähenduselt selgem, kuna peasõna näitab, mis tüüpi inimesega on tegu, on *äriingel* paremini kasutusele võetud. Seda on näha ka tabelist 7.

Tabel 7. Sõnade *äriingel*, *ingelinvestor* ja *ingelinvesteering* esinemine eesti keele ühendkorpuses 2017

äriingel	628
ingelinvestor	241
ingelinvesteering	28

Eriti mõjukas on see, et investorid ise nimetavad end äriingliteks. Eestis on olemas mittetulundusühing Eesti Äriinglite Assotsiatsioon, mis koondab äriingleid, kes tahavad investeerida seemnefaasis olevatesse firmadesse Eestis ja lähiümbruses (Estban). Eesti

keele ühendkorpuse 2017 põhjal esinevad sõnaga *äriingel* kõige enam koos sõnad *assotsiatsioon*, *võrgustik*, *ühendus*, mis ongi tekstides suuremalt jaolt seotud äriinglite assotsiatsiooniga. Word Sketchis esines sõna *äriingel* 14 korda subjektina lauses, kus predikaadiks oli verb *investeerima*, viidates selgelt äriinglite põhilisele tegevusele. Korpuses esines 6 korda terminiga *äriingel* koos ka *investor*. Kuigi korpuse lausete põhjal võiks mõisteid *investor* ja *äriingel* pidada eraldiseisvaiks või hierarhias samal tasemel olevaiks (vt näide 1), oleks siiski õigem äriingli mõistet vaadelda kui investori mõiste hüponüümi.

(1) Sooviksid saada **investoriks või äriingliks** ning aidata kaasa uue eduloo tekkele?

Toeta Sinule huvipakkuvat uurimistööd või projekti, mille tulemusena valmib analüüs, prototüüp või mõni uudne lahendus.

Äriingli kollokatsioonidest oli näha sõnaühendi *äriinglite investering* esinemist 13 korral. Sama mõtet võib edasi anda ka uudissõnaga *ingelinvestering* (ingl *angel investment*), mis on samuti liitsõnaline tõlkelaen. See termin pole küll eriti laialt levinud, kuid sobib hästi täiendama äriinglitega seonduvat sõnavara. Samas võib täheldada, et *ingelinvestering* ei järgi eesti keele liitsõnade moodustamise reegleid, kuna kuulumusseosele osutav täiendsõna peaks olema omastavas käändes (vt EKK 1997). Samas reeglipärasest sõna *ingliinvestering* ei esinenud korpuses kordagi.

ÄRIINGEL, INGELINVESTOR – suure riskitaluvusega rahakas isik, kes investeerib alustavatesse ettevõtetesse

- a) has_hyponym investor
- b) role_agent ingelinvestering
- c) near_synonym riskikapitalist
- d) has_holo_member äriinglite võrgustik/assotsiatsioon
- e) fuzzynym idufirma

INGELINVESTEERING – äriingli investering alustavasse ettevõttesse

- a) has_hyponym investering
- b) involved_agent ingelinvestor
- c) is_caused_by investeerima

d) near_synonym riskikapital

e) fuzzynym idufirma

Äriingli ega ingelinvesteeringu mõistet EstWNis ei leidunud. Küll aga olid seal nende hüperonüümideks sobivad investori ja investeeringu mõisted. Investor oli ühtlasi rollisuhete seotud investeerimise mõistega, mis oli üks Word Sketchis ilmnenuid suhetest. Lisaks Word Sketchi suhetele ja äriingli ning ingelinvesteeringu omavahelistele suhetele lisandusid *riskikapitalist* ja *riskikapital*, kuna need on väga sarnased äriingli ja ingelinvesteeringu mõistetega. Riskikapitalistidki teevad kõrge riskiga tehinguid ja sageli panustavad riskikapitali iduettevõttesse (EAS), kuid riskikapitali mõiste on vanem ning oli tuntud juba enne iduettevõtluse populaarsuse tõusu, mida tõendab ka märksõna olemasolu ÕSis.

Kokkuvõte

Seoses iduettevõtluse populaarsuse kasvuga Eestis on 2000ndatest saati keeles loodud ja kasutusele võetud sellega seotud uusi termineid. Uutele mõistetele terminite kinnistumine võtab aega ja ka iduettevõtlusega seotud sõnavara ilmestab terminite paljusus. Siinses bakalaureusetöös uuriti iduettevõtlusega seotud neologismide tekkimisviise, kasutamist ning leiti leksikaalsed suhted. Kokku käsitleti süvitsi kümmet sünohulka ja analüüsiti 31 sõna.

Töös uuritud sõnadest esinesid ÕSis vaid *idufirma*, *ettevõtlusinkubaator* ja *inkubaatoriettevõtte* ning Eesti Wordnetis *idufirma* ja *äriinkubaator*. Kuna nii vähesed terminid olid lahti seletatud, käsitleti töös ka nende tähendust. Enamik töös vaadeldud uudissõnadest olid liitsõnad ning nende erinevused seisnesid liitsõna komponentides. Näiteks nii sõna *inkubatsioon* kui ka *kiirendi* puhul tehti neist liitsõnu esikomponentidega *ettevõtlus* ja *äri*.

Moodustusviiside uurimisel selgus, et uudissõnade loomisel on tugevat mõju avaldanud inglise keel. Näiteks terminid *äriingel*, *ingelinvestor* ja *ingelinvesteering* on tõlkelaenu inglise keelest. Tööst tuli välja ka teist laadi laenude hulk, millesse kuuluvad nt *ärikiirendi* ja *äriinkubaator*. Lihtsalt tõlkelaenust erinevad need selle poolest, et sõnad *kiirendi* ja *inkubaator* on eesti keeles varemgi kasutusel olnud, kuid on nüüd inglise keele eeskujul saanud iduettevõtluse kontekstis uudistähenduse, tehes neist sõnadest seega tähenduslaenu. Inglise keelest kõige eraldiseisvam on rühm *idu*-esikomponendiga liitsõnu. Kõige tuntum neist on *idufirma*, mille võttis kasutusele Eesti Ekspressi toimetaja. Kujundliku, kuid tabava termini eeskujul on moodustatud ka liitsõnu *iduettevõtja*, *iduettevõtlus* jms, mis on isegi mugavamad ja väljendusrikkamad kui ingliskeelsed *startup entrepreneur* ja *startup entrepreneurship*.

Töös määrati Eesti Wordneti eeskujuks võttes semantilised suhted 11 sünohulgale. Valimis olnud mõistetele leiti kõige rohkem hüponüümia ja rolli- ning osalussuhteid. Samuti jäid paljud suhted hägussuheteks, kuna ei leidunud paremat alternatiivi. Hüponüümide määramisel oli abi ka sõnade kollokatsioonide leidmisest.

Siinses töös uuriti vaid mõningaid iduettevõtlusega seotud uudissõnu, mis tundusid autorile idufirmadega tihedalt seotud. Samas jäid uurimata paljud sõnad, mida võib samuti selle valdkonnaga siduda, ent mis on ka laiemalt kasutusel. Näiteks oleks edaspidi võimalik veel uurida sõnu nagu *liftikõne* ja *häkaton*, mis olid välja toodud ka Kaljula (2017) artiklis, või enam teoreetilistest tekstides kasutatavaid idufirma arengujärke kirjeldavaid sõnu, nagu eelseemnefaas, seemnefaas jne. Tulevikus on uuesti võimalik vaadelda ka siinses töös käsitletud sõnade kasutust, nägemaks, kas paljude sünonüümide hulgast on aja jooksul välja valitud üks üldlevinud variant.

Kasutatud allikad

AMSS = Ametniku soovitussonastik; <http://www.eki.ee/dict/ametnik/>.

Blank, Steve 2010. What's A Startup? First Principles. Steve Blank. <https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/> Vaadatud 23.03.2018

EAS = Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus; <https://www.eas.ee/alustav/finantseerimise-kaasamine/riskikapital/>. Vaadatud 19.05.2018

Eesti keele ühendkorpus 2017; <https://metashare.ut.ee/repository/browse/estonian-national-corpus-2017/b616ceda30ce11e8a6e4005056b40024880158b577154c01bd3d3fcfc9b762b3/>.

Eesti Wordnet; <http://www.cl.ut.ee/ressursid/teksaurus/?lang=et>.

EKK = Ereht, Mati, Tiiu Ereht, Kristiina Ross 2007. Eesti keele käsiraamat. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus; <https://www.eki.ee/books/ekk09/>. Vaadatud 19.05.2018

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat; <http://www.eki.ee/dict/ekss/>.

Ereht, Tiiu, Rein Kull, Henno Meriste 1985. Uudis- ja unarsõnu. Tallinn: Valgus.

Estban = Eesti Äriinglite Organisatsioon Estban; <http://www.estban.ee/about>. Vaadatud 27.04.2018

Esterm = Eesti Keele Instituudi mitmekeelne terminibaas Esterm; <http://termin.eki.ee/esterm/>

Hausenberg, Anu-Reet 2009. Kuhu lähed, eesti keel? Sõnavara muutumine jätkub. – Keel ja Kirjandus 4, 249–259.

Investopedia; <https://www.investopedia.com/terms/u/unicorn.asp>. Vaadatud 25.03.2018

Kaljula, Jaak 2017. Suur *start-up*-sõnastik: kes on äriingel ja mida tähendab #estonianmafia. – Postimees 31.okt., nr 254.

Kasik, Reet 2015. Sõnamoodustus. Toimetanud: Katrin Kern. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kirjasto, Kertu 2015. Uued inglise laensõnad ja laentähendused eesti õigus- ja haldustekstides. Tartu Ülikool, bakalaureusetöö; http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/46897/Kirjasto_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 09.02.2018

Kudu, Liina 2016. Top 20 Startups In Estonia (To Keep Your Eye On) In 2017; <https://www.contriber.com/top-startups-estonia-2017>. Vaadatud 23.03.2018

Markson, Hannelore 2013. Soomemõjulised uuskeelendid eesti argikeeles. Tartu Ülikool, bakalaureusetöö; http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/31478/Markson_Hannelore_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 01.12.2017.

McCrae J.P., Wood I., Hicks A. 2017. The Colloquial WordNet: Extending Princeton WordNet with Neologisms. – Language, Data, and Knowledge. LDK 2017. Lecture Notes in Computer Science, vol 10318. Springer, Cham, 194–202.

Miljon+ meeskond 2018. Mõiste idanemisest ja võrsumisest – Universitas Tartuensis 4, 37; <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/2738>. Vaadatud 08.04.2018

Nielsen, Nicolaj Højer 2017. The Startup Funding Book. NHN Ventures Aps. https://startupfundingbook.com/wp-content/uploads/2017/06/Startup_Funding_Book_Free_Version.pdf

Online Etymology Dictionary; <https://www.etymonline.com/>.

Orav, Heili, Kadri Kerner, Sirli Parm 2011. Eesti Wordnet'i hetkeseisust – Keel ja Kirjandus 2, 96–106; <http://keeljakirjandus.eki.ee/96-106.pdf>. Vaadatud 09.02.2018

Orav, Heili, Sirli Zupping, Kadri Vare 2014. Leksikosemantiliste suhete hägusus Eesti Wordnetis. – Emakeele Seltsi aastaraamat 60, 171–194

Oxford dictionary; <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/start-up>.

Pajusalu, Renate 2009. Sõna ja tähendus. Eesti Keele Sihtasutus.

Pukk, Eva-Maria 2016. Taimetoitlusega seotud sõnade leksikaal-semantiline analüüs. Tartu Ülikool, bakalaureusetöö; http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51884/Pukk_E_M_bak.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 01.12.2017.

Raadik, Maire 2017. Uudissõnu uue aastatuhande algusest. Tallinn: Tänapäev.

Ramadani, Veland 2009. Business angels: who they really are – Strategic Change, vol. 18, 249-258; <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/jsc.852>. Vaadatud 30.04.2018

Riiklik programm „Eesti keeletehnoloogia 2018-2027“; <https://www.keeletehnoloogia.ee/et/ekt-projektid/eesti-wordneti-taiendamine>. Vaadatud 16.05.2018

Robehmed, Natalie 2013. What Is A Startup? – Forbes; <https://www.forbes.com/sites/natalierobehmed/2013/12/16/what-is-a-startup/#d986cc740440>. Vaadatud 23.03.2018

Rodriguez, Salvador 2015. The Real Reason Everyone Calls Billion-Dollar Startups 'Unicorns' – International Business Times; <http://www.ibtimes.com/real-reason-everyone-calls-billion-dollar-startups-unicorns-2079596>. Vaadatud 25.03.2018

Sketch Engine; <https://www.sketchengine.eu/>.

Tamkivi, Sten 2016. Milleks meile idufirmad? – Memokraat; <http://memokraat.ee/2016/09/milleks-meile-idufirmad>. Vaadatud 23.03.2018

Tartu loomemajanduskeskus; <http://loovtartu.ee/lmk/uldinfo/sa-tartu-lmk/mis-on-loomemajandus>. Vaadatud 17.05.2018

Teder, Edda 2004. Ettevõtlusinkubatsiooni inglise-eesti terminoloogiline sõnastik. Tartu Ülikool, magistripjekt; http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/17196/Teder_Edda.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 23.03.2018

Vettik-Leemet, Piia 2016. Ettevõtlusinkubaatori roll alustavate biotehnoloogia ja meditsiiniettevõtete innovatsioonibarjäärade kõrvaldamisel Eestis. Tartu Ülikool, magistritöö; http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/52312/vettik_leemet_piia%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 23.03.2018

ÕS = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013; <http://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi>.

The lexical-semantic analysis of words related to start-up entrepreneurship. Summary

The start-up scene has become more and more prominent in Estonia since the middle of the 2000s and because of that many new concepts were introduced that needed to be expressed in Estonian language. Now there are many neologisms that are not yet sufficiently featured in Estonian dictionaries or thesauruses. The aim of this paper is to analyse some of the words that are related to start-up entrepreneurship in the form of Estonian Wordnet. Also, the construction methods of selected words are analysed in order to see in what ways start-up related terms are mainly made.

The selection of the words was mainly based on the newspaper article „Suur *start-up*-sõnastik: kes on äriingel ja mida tähendab *#estonianmafia*“ by Jaak Kaljula and the book about recent neologisms in Estonian „Uudissõnu uue aastatuhande algusest“ by Maire Raadik. The construction methods of the selected neologisms were analysed and it appeared that the inspiration for most of the terms came from English. For example *äriingel* is a translation of the English equivalent *business angel* and *ükssarvik* that originally marked a mythical creature has been applied to start-up context following the repurposing of the English equivalent *unicorn*.

In the research Estonian National Corpus 2017 was used to compare the usage of synonymous words. It appeared that sometimes primary words such as *kiirendi* were used more than the somewhat longer but semantically more understandable compound words such as *ettevõtluskiirendi*. That information was used to define synsets. Then the neologisms were assigned semantic relations. Some of the relations came from collocations found in the corpus. The most assigned relations in this paper were hyponymy, role relations and fuzzynyms. Altogether 31 words were researched in order to analyse 11 synsets.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sandra Eiche (sünnikuupäev: 27.10.1995),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Iduettevõtlusega seotud sõnavara leksikaal-semantiline analüüs“, mille juhendaja on Heili Orav,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 28.05.2018 (*kuupäev*)